

มจร สุรนารีสาร MSJ

MCU SURANAREE JOURNAL

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2568) VOL.3 NO.1 (January-April 2025)

การประยุกต์ใช้สัปบุริธรรม 7 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

THE APPLICATION OF THE SEVEN VIRTUES OF A NOBLE PERSON
(SAPPURISA DHAMMA 7) IN EDUCATIONAL LEADERSHIP MANAGEMENT

กชพร เพิ่มพูล, พระครูวินัยธรรวณิชัย ชยวฑฺฒโน
Kotchaphorn Phoempoon, Phrakhruvinaithorn Wutthichai Chayawuddho
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkarat Campus

ISSN : 2985-1106

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

การประยุกต์ใช้สัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

THE APPLICATION OF THE SEVEN VIRTUES OF A NOBLE PERSON
(SAPPURISA DHAMMA 7) IN EDUCATIONAL LEADERSHIP MANAGEMENT

กชพร เพิ่มพูล¹, พระครูวินัยธรวุฒิชัย ชยวุฒโฒ²
Kotchaphorn Phoempoon¹, Phrakhruvinaithorn Wutthichai Chayawuddho²

(Received: December 19, 2024; Revised: March 2, 2025; Accepted: March 27, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ได้ศึกษาการนำหลักสัปปุริสธรรม 7 ได้แก่ อัมมัญญา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) อัตถัญญา (เป็นผู้รู้จักผล) อุตตัญญา (เป็นผู้รู้จักตน) มัตตัญญา (เป็นผู้รู้จักความพอดี) กาลัญญา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ปริสสัญญา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) ปุคคลัญญา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (อัมมัญญา) โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องและการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา การสร้างประโยชน์สูงสุดแก่ ครู บุคลากรและนักเรียน (อัตถัญญา) โดยการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม (มัตตัญญา) การดำเนินงานตามแผนงานและโครงการต่างๆ โดยลำดับความสำคัญของระยะเวลา ก่อนหรือหลังตามที่กำหนดไว้แล้ว (กาลัญญา) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประเมินศักยภาพของตนเองตลอดเวลาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และประสิทธิผลกับองค์กรให้มากที่สุด (อุตตัญญา) สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการบริหารงานที่คำนึงถึงบริบทของชุมชน (ปริสสัญญา) และผู้บริหารต้องเข้าใจความแตกต่างของบุคคลที่มีความหลากหลายในแต่ละชุมชนและองค์กรต่างๆ (ปุคคลัญญา) ทำให้สามารถสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจระหว่างโรงเรียน บุคลากร นักเรียน และชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ผลของการประยุกต์ใช้หลักธรรมดังกล่าว ทำให้การพัฒนาการศึกษามีคุณภาพ การทำงานของบุคลากรและการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดียิ่งขึ้น ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 (ธรรมของสัตบุรุษ) เป็นหลักธรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ทั้งในด้านการพัฒนาผู้บริหาร บุคลากร นักเรียน และการส่งเสริมบทบาทของชุมชน ในการสนับสนุนการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การประยุกต์, การบริหารงาน, ผู้บริหารสถานศึกษา, สัปปุริสธรรม 7

¹⁻² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช /Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srithammakarat Campus.
Corresponding Author E-mail: kotchaphorn.pho@student.mbu.ac.th

Abstract

This academic article explores the application of the Seven Qualities of a Noble Person (Sappurisa Dhamma 7) in educational leadership and management. These qualities include: Dhammannuta (knowing the principles), Atthannuta (knowing the purpose), Attannuta (knowing oneself), Mattannuta (knowing moderation), Kalanññuta (knowing the proper time), Parisanññuta (knowing the community), and Puggalannuta (knowing individuals). The study found that incorporating these principles enables school administrators to plan and make decisions based on reason and accurate data (Dhammannuta), generate maximum benefits for teachers, staff, and students (Atthannuta), allocate resources appropriately (Mattannuta), manage tasks and projects according to timelines and priorities (Kalanññuta), and continuously assess their capabilities to improve organizational performance (Attannuta). Additionally, the application includes adapting to community contexts (Parisanññuta) and understanding individual differences within diverse communities and organizations (Puggalannuta), thereby fostering sustainable collaboration and trust between schools, staff, students, and communities.

The result of applying these principles leads to improved educational quality, more effective work among personnel, enhanced student learning, and stronger relationships between schools and their communities. This study highlights that the Sappurisa Dhamma 7 are highly valuable principles for school administration, contributing significantly to the development of administrators, staff, students, and the sustainable engagement of communities in education.

Keywords: Application, Administration, Educational Leadership, Sappurisa Dhamma 7

บทนำ

การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องการความรอบคอบและการปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการดำเนินงานหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วยธรรมที่มุ่งเน้นคุณสมบัติของคนดี เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานบริหาร เพื่อส่งเสริมความสำเร็จของโรงเรียนในทุกมิติ หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 1) ธัมมัญญตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) 2) อัตถัญญตา (เป็นผู้รู้จักผล) 3) อตตัญญตา (เป็นผู้รู้จักตน) 4) มัตตัญญตา (เป็นผู้รู้จักความพอดี) 5) กาลัญญตา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) 6) ปริสสัญญตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) 7) ปุคคลัญญตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล)

แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับการประยุกต์

การประยุกต์เป็นวิธีการนำแนวคิดบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ มาใช้เป็นหลักการทางทฤษฎี หลักการ แนวคิดความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในการเข้าสู่ภาคปฏิบัติ โดยปรับเพื่อใช้งานให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ “บางสิ่ง” นั้นอาจ เป็นวัตถุดิบของที่นำมาใช้ นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่เดิมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ได้มีการทดลองของนักทฤษฎีได้ทำการทดลอง การประยุกต์ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2556 : 711) ให้ความหมายคำว่าประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้ในวิทยาการ ต่างๆมาปรับให้เป็นประโยชน์ เช่น วิทยาศาสตร์ประยุกต์ จิตวิทยาประยุกต์

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554 : 130) อธิบายว่า การประยุกต์เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” หมายความว่า การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ ที่สากลให้การยอมรับ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริงในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม

สมชาติ โตรักษา (2558 : 130) ให้ความหมายของการประยุกต์ว่าหมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ ประโยชน์ ในการปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานะที่เฉพาะเจาะจงบางสิ่งทีมนำมานั้นอาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความรู้ ที่เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งและนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบท และสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้บางสิ่งอาจเป็นวัตถุหรือสิ่งของที่นำมาใช้ นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่เดิม เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่

พระมหาสมศรี ดิขปัญโญ (2554 : 4) ให้ความหมายของการประยุกต์ใช้ในด้านนิยามศัพท์ไว้ว่าการบูรณาการ การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้

พระมหาสุรนาท ญาณสมปันโน (2558 : 8) ได้สรุปไว้ว่า การประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำความรู้หรือ วิทยาการต่างๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมกับสถานะการต่างๆ

กล่าวโดยสรุป “การประยุกต์” หมายถึง การนำหลักการจัดการใช้ในชีวิตประจำวันหรือ นำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาหน่วยงานที่ตนปฏิบัติงานอยู่ได้ กล่าวคือ การนำทักษะด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการ ดำเนินงานหรือปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลภายในชุมชนองค์กร สถานะแวดล้อม และสิ่งที่ เกี่ยวข้องได้อย่างกลมกลืน ซึ่งหลักการหรือแนวคิด ทฤษฎีในการประยุกต์ นำไปใช้หรือปรับใช้มุ่งเน้นการ พัฒนาตนเองหรือให้เอื้อต่อการพัฒนากาย และพฤติกรรมทางจิต รวมทั้งในมิติของการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม

หลักสัปปุริสธรรม

หลักธรรมที่องค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเคยมอบให้กับประชากรชาวโลกที่พระองค์ทรง โปรดนั้นก็คือ สัปปุริสชน หมายถึง แนวทางหรือธรรมะที่ทำให้มนุษย์เรานี้เป็นคนดี หรือจะเรียกได้ว่าเป็น ธรรมะของคนที่มีคุณธรรมนั่นเอง ซึ่งมีคุณสมบัติความเป็นคนที่สมบูรณ์ ซึ่งในนิยามความหมายของหลักสัปปุริสธรรม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวทัศนะข้อคิดที่ต่างๆ ไว้ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2538 : 276) ได้ให้ความหมายว่า สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของ สัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษมี 7 ประการ คือ 1) ธัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล 3) อัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล 6) ปริสสัญญตา เป็นผู้รู้จักบริษัท 7) ปุคคลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล คุณธรรมทั้ง 7 ประการเป็น

คุณสมบัติของผู้นำซึ่งเป็นองค์ประกอบและเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกันทำให้เกิดความสมบูรณ์ ที่จะทำให้ผู้นำสามารถปฏิบัติการในภาระหน้าที่การงานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงเป้าหมาย

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) (2548 : 170) กล่าวถึง สัปบุริสธรรม คือ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คือเป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือ และถือว่าเป็นคนที่สามารถที่จะให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้และความปรารถนาที่ดั้นมีอยู่ 7 ประการ ได้แก่ การรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุทฺธฺายี) (2509 : 12) กล่าวว่า สัปบุริสธรรม 7 หมายถึง คุณธรรม 7 ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปบุริสชนที่เจริญไปด้วยคุณสมบัติ ควรแก่ความเคารพนับถือยกย่องของชนทั้งหลาย ทำให้คุณสมบัติของบุคคลนั้นสามารถปฏิบัติการงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุข ยังผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้

พระสามารถ อานนโท (2548 : 30) มีความเห็นว่า หลักสัปบุริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี บุคคลที่มีคุณธรรมประจำใจ โดยยึดเอาหลักสัปบุริสธรรม เป็นหลักในการดำเนินชีวิต บุคคลที่ยึดเอาหลักสัปบุริสธรรมเป็นธรรมประจำใจยังได้ชื่อว่าเป็นผู้ดี เพราะเป็นผู้มีเหตุผลมีผลในการปฏิบัติตน เมื่อบุคคลรู้จักเหตุผลแล้ว การปฏิบัติตนก็เพียบพร้อมด้วยความดี คือรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นคนดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

กล่าวโดยสรุป คุณธรรม คือ คุณงามความดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คนประพฤติปฏิบัติดี หลักธรรมด้วยธรรม 7 ประการของสัปบุริสธรรม ซึ่งทุกคนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ และถือปฏิบัติโดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ต้องปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาสมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนอื่น ทั้งหมดนี้ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล บุคคลใดมี 7 ข้อนี้ ได้ชื่อว่า “สัตบุรุษหรือสัปบุริสชน” จะทำการใดๆ ก็ประสบความสำเร็จ

ความหมายเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา

จากการศึกษาตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของผู้บริหารสถานศึกษามีนักวิชาการได้แสดงทัศนะคติไว้ดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2548 : 3) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาและสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

ธีระ รุญเจริญ (2553 : 12) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลผู้มีหน้าที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบซึ่งเกี่ยวข้องกับกิจการต่างๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

นิรภัย จันทรสวัสดิ์ (2556 : 25) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้นำสามารถควบคุมและดูแลการดำเนินงานในด้านบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้บรรลุตามแผนและนโยบายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถวิล อรัญเวศ (2560 : 5) ให้นิยามว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีทักษะในทางการบริหารจัดการองค์กร หน่วยงาน หรือสถานศึกษามีทักษะในการกำหนด

นโยบายเป้าหมายและวิธีการทำงานที่ชัดเจน สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยใช้ศาสตร์และศิลป์ควบคู่กับยุทธศาสตร์หรือหลักการต่างๆ ในการบริหารงานอย่างสูงสุด

กอร์ดัน (Gorton. 1983 : 210, อ้างถึงใน ศุภมาส วิสขนาม, 2560 : 26) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ตำแหน่งซึ่งเป็นผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษาโดยมีลักษณะงานเกี่ยวกับการวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การควบคุมดูแลและการนิเทศงาน ตลอดจนการติดตามและประเมินผลงานด้านวิชาการการปกครอง อุดมการณ์หรือบริหารทั่วไป ความสัมพันธ์กับชุมชนและปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและเข้าใจบริบทของสถานศึกษาและชุมชน

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรมี นักวิชาการได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหาร ไว้ดังต่อไปนี้

ธีระ รุณเจริญ (2553 : 6) ได้กล่าวถึง การบริหารสถานศึกษาต้นแบบว่า หมายถึง ผู้บริหารที่ คุณลักษณะทางวิชาชีพและคุณลักษณะส่วนบุคคลตามเกณฑ์มาตรฐาน คือ

1. คุณลักษณะทางวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีลักษณะความเป็นผู้นำที่ เข้มแข็ง โดยเฉพาะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งหมายถึง สามารถชักนำหรือสร้างแรงจูงใจให้ ผู้ร่วมงานเกิดการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานทางการศึกษา มีการวางแผนการทำงาน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความสามารถ มีทักษะการบริหารที่ดีเยี่ยม มีการประเมินการทำงานอย่างครบวงจร มีประสิทธิภาพด้านการบริหารเป็นอย่างดี และความตั้งใจจริงในการบริหารงานโรงเรียนด้วยความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนสามารถปฏิบัติงานในรูปแบบของการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมและบริหารงานโดยมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้นำที่มีความรู้และรู้จักแสวงหาความรู้ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่ทุกฝ่ายกำลังร่วมมือกันปฏิรูปการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็นอย่างดีให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาตนเอง นอกจากนั้น ยังต้องส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

2. คุณลักษณะส่วนบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีของบุคลากรในสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่ดีมีปฏิภาณไหวพริบดี มีการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี มีความรับผิดชอบสูง มีใจเปิดกว้างพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต ยุติธรรม มีคุณธรรมจริยธรรมมีความอดทน มีความเสียสละมีความสม่ำเสมอ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามารถในการสื่อสาร มีความกล้าในการพูดและการปฏิบัติมีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีสุขภาพดีเป็นผู้ประสานงานที่ดี เป็นนักพัฒนาและนักบริการสังคม รู้จักพัฒนาตนเอง และสังคมมีความเป็นประชาธิปไตยมีความรักในสถาบันของชาติ และอนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้น ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนอีกครั้ง

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2549 : 28) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่เอื้อต่อการประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การสื่อสาร เป็นขีดความสามารถที่แสดงออกอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร หรือคำพูด ประกอบด้วย การเขียน การพูด การป้อนกลับและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี
2. ทีมงาน เป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในฐานะ เป็นผู้นำทีม ประกอบด้วย การสร้างผลประโยชน์ให้กับทีม ภาวะความเป็นผู้นำทีม การบริหารความ ชัดแย้งการเจรจาต่อรองการสร้างความสะดวกคล่องกันเป็นต้น
3. การบริหารตนเอง เป็นขีดความสามารถที่จะประเมินตนเองการปรับปรุง พฤติกรรมและตอบสนองเงื่อนไขการทำงาน ประกอบด้วย การกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมและ พฤติกรรมความยืดหยุ่นในการทำงาน ความอดทนกับปัญหาที่คลุมเครือและความรับผิดชอบในการทำงาน
4. ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถที่มีอิทธิพลและสนับสนุนบุคคลอื่นให้ทำงานได้ ประกอบด้วย การสร้างความหลากหลายและการทำความเข้าใจความเป็นสากล การบริหารโครงการ การปฏิบัติการเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น
5. ความคิดเชิงวิฤต เป็นความสามารถในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สารสนเทศเพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การแก้ปัญหา การใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจกระบวนการรวบรวมข้อมูล และตีความ การสร้างความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม
6. ความเป็นมืออาชีพ เป็นขีดความสามารถที่จะธำรงความประทับใจเชิงบวก การสร้างความเชื่อมั่น และการธำรงรักษาความก้าวหน้าในอาชีพ ประกอบด้วย การดำรงตน ความคิดริเริ่ม ของบุคคลและการบริหารอาชีพผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีความสำคัญรับผิดชอบสูงสุดในสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ต้องกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์โดยรวมของสถานศึกษาให้ถูกทางในหน้าที่การจัตองค์การให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องอาศัยเทคนิคการติดต่อสื่อสาร การจูงใจ การอำนวยความสะดวก จะทำให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาบรรลุจุดหมายร่วมกัน นอกจากจะนำองค์การไปสู่จุดหมายปลายทางแล้ว ต้องนำคนให้มีความสุขในการเดินทางไปด้วยความสำเร็จ มีคุณธรรม จริยธรรม ในการบริหารด้วย

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในองค์กรอย่างสร้างสรรค์และมีทักษะในการนำพาองค์กรไปสู่จุดหมาย นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้ที่มีความกล้าในการแสดงออก กล้าพูด มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคม พัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของบุคลากร และตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพ

บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องรู้และตระหนักถึงบทบาทภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของงานในตำแหน่งที่จะช่วยให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จ มีนักวิชาการได้ให้ทัศคติเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 1) ได้นำเสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การปฏิรูปการเรียนรู้ซึ่งเป็น หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประสบความสำเร็จ ดังนั้นภารกิจด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก นอกจากนั้นการบริหารและการ

จัดการศึกษาในอนาคตจะเน้นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการมีงบประมาณการบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไปซึ่งได้บัญญัติไว้ตามมาตรา 39 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อรองรับเจตนารมณ์ดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปฏิรูปนี้จึงต้องปรับบทบาทและวิธีบริหารตนใหม่โดยจะต้องมีคุณสมบัติของความเป็นผู้นำทางวิชาการมีความรอบรู้ มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรมจริยธรรมและมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนาองค์กรของตนให้มีความเป็นเลิศทางด้านการจัดการศึกษาแก่ประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

อาคม วัตโธสง (2547 : 79) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

1. จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดการทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตลอดจนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้
5. สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้และความสามารถจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษารวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
6. จัดให้มีการนิเทศภายในเพื่อเฝ้าติดตามการใช้หลักสูตรอย่างมีระบบของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

ภารดี อนันต์นาวี (2552 : 251-252) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่า โดยทั่วไปผู้บริหารสถานศึกษาจะมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการวางแผนการจัด การศึกษา การจัดทำหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน การบริหารชั้นเรียน การ ดูแลรักษาอุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การ บริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การดูแล สุขภาพของนักเรียนและในด้านการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชน

ปิยาภรณ์ พูลชัย (2565 : 8) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร ในการส่งเสริมการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง พฤติกรรมหรือการแสดงออกตามสภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ในการสนับสนุนให้ ครูผู้สอนในสถานศึกษามีความเข้าใจ เจตคติที่ดี และทักษะในการจัดการเรียนการสอนที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้หมายถึง พฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูผู้สอนให้ ดีขึ้น รวมทั้งการ ปรับเปลี่ยนทัศนคติการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้สอนโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเชิญวิทยากรมาแนะนำ ให้ความรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การอบรม ประชุม ชี้แจง สัมมนา ศึกษาดูงาน เปิดโอกาสให้ครู มีการสังเกตการณ์สอน สนับสนุนเงินงบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี ประสิทธิภาพ

2. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนตามความสนใจ โดยสนับสนุนการจัดหาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้ทำวิจัย จัดหาเอกสาร หลักสูตร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์สื่อการ เรียนการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เชิญวิทยากรมาบรรยาย จัดอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการ อยู่เสมอ มีการนิเทศติดตามและประเมินผลงานวิจัยของครูอย่างสม่ำเสมอ

3. ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา หมายถึง พฤติกรรมและ การปฏิบัติของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการอบรม ประชุม สัมมนา วางแผน จัดเตรียม แหล่งเรียนรู้ กำหนดนโยบาย และเป้าหมายในการใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษาในการเรียน การสอน ให้คำแนะนำกับครูในการใช้สื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษา สร้างแรงบันดาลใจให้ครู ผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ทางการศึกษา สนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนให้ครูได้ไปศึกษาดูงาน สนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อ พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่วางแผนพัฒนาโรงเรียน ทั้งด้านการจัดการเรียน การสอน ดูแลครูและบุคลากรทางการศึกษา พร้อมส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของทุกคน จัดสรรเงินและ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย สานสัมพันธ์ชุมชน แก้ปัญหาเฉพาะหน้าและ ตัดสินใจอย่างรอบคอบ รวมถึงประเมิน ติดตามและตรวจสอบให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

1. อัมมัญญาตา (เป็นผู้รู้จักเหตุ) การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล เพื่อวางแผนและ ดำเนินการอย่างมีเหตุผล ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำและพิจารณาเหตุปัจจัย การขาดสื่อการเรียน การขาดแรงจูงใจ หรือครูขาดทักษะในการสอนใช้ข้อมูล จากการประเมินเพื่อวางแผนแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม เช่น หากนักเรียนมีผลการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ต่ำ ผู้บริหารสถานศึกษาอาจพบว่าขาดห้องทดลองหรืออุปกรณ์วิทยาศาสตร์ จึงจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุง ห้องทดลองให้พร้อมใช้งาน

2. อัตถัญญาตา (เป็นผู้รู้จักผล) การเข้าใจว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเป้าหมายมุ่งเน้นการ ดำเนินการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การจัดกิจกรรมเสริมทักษะที่เหมาะสม ตัดสินใจใช้ทรัพยากร เพื่อสิ่งที่สำคัญที่สุด ตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมสนุกสนาน เช่น การแสดงละครภาษาอังกฤษ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียน

3. อัตตัญญาตา (ความเข้าใจในตนเอง) การรู้จักและเข้าใจศักยภาพหรือข้อจำกัดของตนเอง ผู้บริหาร สถานศึกษาประเมินทักษะและความรู้ของตนเองในด้านการบริหารการศึกษา หากพบว่าตนยังขาดความรู้ใน บางด้าน จะพัฒนาด้านตนเอง การเข้าร่วมอบรมหรือสัมมนารับฟังคำแนะนำจากครูหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุง การบริหารงาน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาที่รู้ว่าตนไม่ชำนาญด้านเทคโนโลยี จึงขอความช่วยเหลือจากครูไอที ในการจัดทำระบบเรียนออนไลน์

4. มัตตัญญาตา (เป็นผู้รู้จักความพอดี) การรู้จักขอบเขตและความเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป วางแผนการใช้งบประมาณอย่างสมดุล เช่น ไม่ใช้เงินทั้งหมดกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่กระจายไปในทุกส่วนที่จำเป็น จัดการเวลาสำหรับการเรียน การสอน และกิจกรรมเสริมอย่างเหมาะสม เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเวลาให้มี ทั้งชั่วโมงเรียนและชั่วโมงกิจกรรม การเรียนครึ่งวัน และกิจกรรมกีฬาในช่วงบ่าย เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทั้ง ความรู้และสุขภาพ

5. กาลัญญาตา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) การรู้จักจัดสรรเวลาให้เหมาะสม วางแผนงานและกำหนดเวลาที่ เหมาะสม เช่น การประชุม การสอบ การพัฒนาบุคลากร จัดกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ เพื่อไม่ให้กระทบ ต่อการเรียนการสอน ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดกิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาที่เหมาะสม และไม่ กระทบต่อการสอบปลายภาค เพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มที่

6. ปริสัญญูตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) การเข้าใจบริบทของชุมชนและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลจากชุมชน เช่น วัฒนธรรม ทรัพยากร หรือปัญหาในท้องถิ่นมาใช้พัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมสร้างความร่วมมือกับชุมชน เช่น การเชิญผู้ปกครองหรือผู้นำชุมชนมามีส่วนร่วมในกิจกรรม

7. บุคคลัญญูตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) การเข้าใจความแตกต่างและศักยภาพของบุคคล ผู้บริหารสถานศึกษารู้จักความถนัดของครูแต่ละคน และมอบหมายงานที่เหมาะสม เช่น ให้ครูที่เชี่ยวชาญด้านศิลปะดูแลกิจกรรมศิลปะ เข้าใจความต้องการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม เช่น นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ

สรุป การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารงานช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนและจัดการทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงเหตุผล ความเหมาะสม และประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษา

ประโยชน์ของการประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7

1. ประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา เสริมสร้างความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนที่รอบคอบ

1.1 หลักธัมมัญญูตา (เป็นผู้รู้จักเหตุและผล) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ไขได้อย่างเป็นระบบ ตัวอย่าง หากโรงเรียนประสบปัญหาการขาดแคลนครูในบางวิชา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนแก้ปัญหา เช่น การจ้างครูพิเศษเฉพาะกิจ หรือการใช้เทคโนโลยีช่วยสอนแทน จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม

1.2 หลักมัตตัญญูตา (เป็นผู้รู้จักความพอดี) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจใช้งบประมาณในการปรับปรุงห้องสมุดแทนการจัดซื้อวัสดุที่ไม่จำเป็น เนื่องจากเล็งเห็นว่าห้องสมุดจะเป็นแหล่งการเรียนรู้ระยะยาวสำหรับนักเรียน

1.3 หลักอัตตัญญูตา (ความเข้าใจในตนเอง) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนของตนและพัฒนาทักษะในการบริหาร ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาที่ขาดความรู้ด้านเทคโนโลยีศึกษาอาจเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการใช้ระบบดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน

2. ประโยชน์ต่อบุคลากร เพิ่มความพึงพอใจและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

2.1 หลักบุคคลัญญูตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงานให้เหมาะสมกับศักยภาพและความถนัดของครู ตัวอย่าง ครูที่มีความสามารถด้านศิลปะได้รับมอบหมายให้ดูแลกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ซึ่งตรงกับความถนัด ทำให้ครูมีความสุขในการทำงาน

2.2 หลักปริสัญญูตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความร่วมมือในหมู่บุคลากร ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดกิจกรรมสานสัมพันธ์ เช่น การทำงานเป็นทีมในโครงการพัฒนาสื่อการสอนร่วมกัน

2.3 หลักกาลัญญูตา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ช่วยให้ครูไม่ต้องทำงานหนักเกินไป ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดตารางอบรมหรือประชุมในช่วงเวลาที่เหมาะสม ไม่กระทบกับชั่วโมงสอน

3. ประโยชน์ต่อนักเรียน ส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

3.1 หลักอัตถัญญูตา (ความเข้าใจในประโยชน์) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเน้นการจัดกิจกรรมที่สนับสนุนการเรียนรู้ ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านโครงการวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม เช่น การจัดนิทรรศการหรือการแข่งขันหุ่นยนต์

3.2 หลักมัตตัญญูตา (เป็นผู้รู้จักความพอดี) ช่วยให้นักเรียนได้มีทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตัวอย่าง โรงเรียนจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้เรียนทั้งวิชาหลักและวิชาเสริม เช่น การทำอาหาร หรือการปลูกพืช

3.3 หลักบุคคลัญญูตา (เป็นผู้รู้จักบุคคล) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจความแตกต่างของนักเรียน ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโปรแกรมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน และสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ

4. ประโยชน์ต่อชุมชน เสริมสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.1 หลักปริสัญญูตา (เป็นผู้รู้จักชุมชน) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน ตัวอย่าง โรงเรียนในชุมชนเกษตรกรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การทำปุ๋ยชีวภาพหรือการปลูกผักสวนครัว

4.2 หลักกาลัญญูตา (เป็นผู้รู้จักกาลเวลา) ช่วยให้โรงเรียนและชุมชนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาจัดประชุมระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนาโครงการ เช่น การสร้างสนามเด็กเล่นในโรงเรียน

4.3 หลักอัตถัญญูตา (ความเข้าใจในประโยชน์) ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการตั้งทรัพยากรในชุมชนมาช่วยสนับสนุน ตัวอย่าง เชิญผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานช่างมาสอนนักเรียนในโครงการฝึกทักษะอาชีพ

สรุป การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ยังสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน เพิ่มคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอีกด้วย

สรุป

หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการเป็นแนวทางธรรมะที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของครู นักเรียน บุคลากร และชุมชน โดยมีสาระสำคัญคือ การใช้เหตุผลและข้อมูลในการตัดสินใจ (มัมมัญญูตา), การมุ่งเน้นผลลัพธ์และเป้าหมายที่ชัดเจน (อัตถัญญูตา), การรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (อัตตัญญูตา), การบริหารอย่างพอดีและมีลำดับความสำคัญ (มัตตัญญูตา), การจัดการเวลาอย่างเหมาะสม (กาลัญญูตา), การเชื่อมโยงกับชุมชน (ปริสัญญูตา), และการเข้าใจบุคคลเพื่อพัฒนาศักยภาพ (บุคคลัญญูตา) ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ มั่นคง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). การคิดเชิงประยุกต์. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.
- ถวิล อรัญเวศ. (2560). ผู้บริหารกับการครองตน ครองคน และครองงาน : สุดยอดนักบริหาร. นครราชสีมา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 4.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) เพื่อปฏิรูปตรวจสอบและประเมินภายนอกรอบสาม. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- นิรภัย จันทร์สวัสดิ์. (2556). คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณนักบริหารกับการกำกับดูแลที่ดี. กรุงเทพฯ: สุตรไฟศาล.
- ปิยาภรณ์ พูลชัย. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). ภาษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2538). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมศรี ดิขุพลโยธิน. (2554). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการปกครองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอกะชังร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุรนาท ญาณสมปนโน. (2558). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านม่วง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสามารถ อานนโท. (2548). ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2552). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). ชลบุรี: มนตรี.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2549). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : ธรรมสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- ศุภมาส วิสัยนาม. (2560). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมชาติ โตรักษา. (2558). การประยุกต์หลักการบริหารเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). (2509). สัปปุริสธรรม. หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานสถาปนา 100 ปี พุทธศักราช 2484. กรุงเทพฯ : (ม.ป.ท.).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). คู่มือการประเมินภายในของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา การออกแบบระบบการประเมินภายใน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2548). พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 .
(พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.
อาคม วัชโรสง. (2547). หนังสือผู้นำในการบริหารการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เอกสารและตำรามหาวิทยาลัย
ทักษิณ. สงขลา : ภารกิจ.